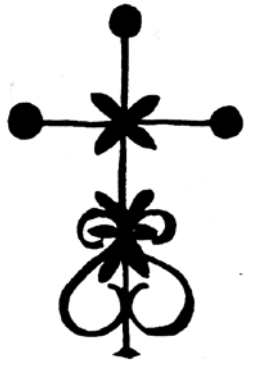

TARVAS KOTISEUTULEHTI

N:o 2
2018

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ja Tarvasjoen kappeliseurakunta

TARVASHOVI 50 VUOTTA

Historia kertoo, että Nuortentalo Tarvashovi Oy:n perustajajäsenten kokous on pidetty 1.4.1966 Tarvasjoen Säästöpankissa. Sitä oli edeltänyt kolmen vuoden laaja selvitys- ja valmistelutyö uuden urheilu- ja nuorisotalon saamiseksi Tarvasjoelle. Varsinainen yhtiön perustava kokous pidettiin Suurilan koululla 26.1.1967 ja rakentaminen voi alkaa.

Tarve talolle oli suuri, sillä lähes ainoana kokous- ja juhlatilana seutua palvellut yli 50-vuotias Nuorisoseuran talo oli tullut tiensä päähän ja oli pakko purkaa. Niinpä ensimmäisenä juuri Nuorisoseura oli kutsunut jo pitäjän muut seurat keskustelemaan uuden yhdessä tehtävän nuorisotalon rakentamiseksi. Ratkaiseva kokous asian eteenpäin viemiseksi pidettiin 1.3.1965. Se suhtautui myönteisesti uuden talon rakennushankkeeseen ja piti talon saamista paikkakunnalle välttämättömänä, sekä päätti välittömästi ryhtyä viemään asiaa eteenpäin. Kokous valitsi työvaliokunnan, johon tulivat **Reino Rostamo, Matti Laaksonen, Eino Saari, Heikki Mustamäki ja Keijo Kotitalo**. Asiaa ja talon muotoa vauhditti erityisesti se, että Auraan oltiin samaan aikaan rakentamassa avaraa liikunta- ja nuorisotaloa uuden 9-tien varteen.

Työvaliokunta selvitti varsin seikkaperäisesti suunnitteluun liittyvät kysymykset, talon yhtiömuodon, rahoituksen ja osakkeiden myynnin järjestelyt sekä yhtiön perustamisen. Aluksi oli kuitenkin ratkaistava mihin uusi talo rakennetaan. Ensin oli tarkoitus rakentaa vanhan nuorisoseuran talon tontille, mutta se tuntui liian ahtaalta, kun parkkitila-arvio oli 500 autolle. Seuraavaksi tutkittiin 10-tien vartta, josta **Sulo Heino** oli valmis luovuttamaan tilastaan tarvittavan tontin, mutta hankkeen kaatoi TVH, joka ei antanut liittymälupaa. Viimeiseksi käännyttiin kunnan puoleen, joka oli hankkinut Euran koulun tienhaaraa vastapäätä 3 ha:n tontin kansalaiskoulun rakentamiseksi, mutta hankkeesta oli luovuttu. Kauppa syntyi heti 3000 markan hinnalla ja piirustukset soveltuivat hyvin tälle kallioiselle tontille.

Ensimmäinen rakennusmestari **Vilho Räsänen** laatima suunnitelma ei täyttänyt opetusministeriön vaatimuksia, jotka olivat veikkausvoittovaroista anotun avustuksen ehtona. Ministeriö vaati, että talo tehdään vain liikunta- ja urheilutilaisuuksiin sopivaksi. Niinpä salia oli suurennettava ja korkeutta lisättävä, kuntosali ja peseytymistilat rakennettava ja jos halutaan näyttämö, on se tehtävä salista erilleen sivuun. Uutena suunnitelmaan tuli nyt kunnan pääkirjaston tilat.

Osakkeiden myynti lähti heti käyntiin. Osakepääomaksi oli sovittu 1400 kpl osakkeita á 100 mk, joten osakepääoma oli 140.000 mk. Hyvin pian 14 yhdistystä merkitsi 962 osaketta, 296 yksityishenkilöä 433 osaketta, perustajajäsenten 15 osakkeen lisäksi. Suurimmat omistajat olivat Tarvasjoen kunta 200 kpl, Tarvasjoen Nuorisoseura 200 kpl, Tarvasjoen Urheilijat 200 kpl ja Maataloustuottajain Tarvasjoen yhdistys 100 kpl.

Talkoilla rakennetaan

Talvella 1967 oli Opetusministeriöltä saatu hyväksyntä suunnitelmille veikkausvarojen hakua

Tästä Tarvashovin rakentaminen alkoi. Tonttia raivaamassa vas. Antti Vastamäki, Raimo Latokylä, Keijo Kotitalo, Hannu Kotamäki, Reino Rostamo ja Heikki Mustamäki. Kuva Taisto Elomaa.

Tarvashovi tänään. Kuva Eeva Sisso.

varten. Maaliskuun lopulla kaadettiin tontin puusto ja raivattiin rakennusalue. Rakennusluvan tultua 10.4. on aloitettu louhinta, louhimalla 3500 m³ teiden ja paikoitusalueen pohjaksi. Peruskivi on muurattu 4.7.1967. Talo muurattiin paikallisesta Seppälän tiilestä. Talo oli jo melkein vesikattovaiheessa, kun tuli aikainen ankara talvi. Helmikuussa 1968 voitiin töitä jatkaa ja 20.3. oli harjannostajaiset, johon opetusministeriö lähetti edustajansa. Toukokuun lopulla talo oli melkein valmis, mutta veikkausvarojen saannin (100.000 mk) työllisyysmääräysten tähden ei töitä saanut kesällä jatkaa. Talkoolaiset, joita oli paljon, jatkoivat kuitenkin töitä.

Kun syyskuussa viimein töitä voitiin jatkaa, talo valmistui nopeasti. Talossa on pidetty ensimmäinen arvokas ja mieleen jäänyt juhla talkooväelle ja tukijoille 18.10.1968. Talo vihittiin juhlallisesti käyttöön 5.1.1969. Juhlapuheen piti silloinen eduskunnan puhemies **V. J. Sukselainen**. Mukana olleille on erityisesti jäänyt mieleen, miten hän lämpimästi kiitti ja ylisti maaseudun yhteishenkeä ja talkootyötä, joka saa ihmeitä aikaan varsinkin yhteisessä rakentamisessa ja naapuriapuna. Erityisesti hän kiitti maaseudun tervehenkistä nuorisoa, jota vielä elähdyttää kotiseutuhenki ja isänmaan

rakkaus.

Talkootyön osuus Tarvashovin rakentamisessa oli ollut suuri ja ratkaiseva. Miesten työtunteja laskettiin olleen yli 10.000 ja traktorien työtunteja yli 3000. Tukkeja oli saatu lahjoitukseksi n. 2000 kpl, eikä puutavaraa ollut tarvinnut paljoa hankkia. Laajennusten jälkeen talo oli tullut maksamaan n. 650.000 mk. Lionsklubi keräsi varat talon kalustoon, jota tarvittiin melkoiset määrät, niin saliin kuin ravintolaan. Valmis talo oli kuutiotilavuudeltaan 7700 m³ ja pohja-alaltaan 1060 m² kahdessa kerroksessa.

Talo toimii ja uimahalli

Valmistumisen jälkeen talo toimi odotetulla tavalla ja sen käyttö oli varsinkin alkuaikoina runsasta. Vuosittain tilaisuuksia on ollut keskimäärin 600 kpl vuodessa ja käyttötuntimäärä ylitti 2000 tuntia. Alusta alkaen talon toimesta järjestettiin tanssit kerran viikossa lähinnä talvikautena. Yleisömäärä oli keskimäärin 1000 henkeä iltaa kohti. Joskus tunki menemään rikki laillisen yleisömäärän rajatkin, kuten eräissä konserteissa ja maakunnallisissa yleisötilaisuuksissa. Jo vuoden 1969 lopulla talon velka oli saatu laskettua 262.000 mk ja seuraavina vuosina velan vähetes-

sä näytti, että verot vievät käyttöpääoman pois.

1970-luvun alussa lähipitäjät pyrkivät hankkimaan asukkailleen kesäviettopaikkoja uimarantojen varrelta ja Tarvasjokeakin houkutteli sellainen hankkimaan. Nyt syntyi ajatus, että kun Tarvashovi tuotti hyvin, niin jospa sen yhteyteen rakennettaisiin uimahalli, pitäjäläisillä olisi uimamahdollisuudet kesät ja talvet. Niinpä Lions-klubin ehdotuksesta Tarvashovin yhtiökokous päätti 15.3.1971 korottaa osakepääoman 350.000 mk:aan. Veikkausvarojen 100.000 mk:lla, talon tuotolla sekä vähäisellä lainalla rakennettaisiin uimahalli. Alustava arvio rakentamisesta oli 500.000 mk.

Rakentamaan ryhdyttiin 11.10.1971 ja harjannostajaisia on vietetty 6.7.1972. Uimahalli oli valmis huhtikuussa 1973 ja se vihittiin juhlallisesti käyttöön 24.4.1973 Maaherra **Sylvi Siltanen** suoritti vihkimisen. Uimahalli tuli laskettua huomattavasti kalliimmaksi. Lopputumaksi on kirjattu 750.000 mk. Yhtiön velka nousi nyt samalle tasolle. Samalla tuli yllätyksenä käyttökulujen raju kohoaminen. Uimahalli vaati henkilökuntaa ja palkkakulut nousivat. Pahinta oli, että lämmitykseen käytetty polttoöljy kohosi öljykriisin johdosta aivan uudelle tasolle rasittaen taloutta. Uimahalli olisi tarvinnut vielä paljon enemmän käyttäjiä. Kunnalta pyydettiin apuja kriisitilanteen laukaistamiseksi, mutta päätöksenteko kesti liian kauan ja ahdinko syveni. Lopulta Tarvasjoen kunta lähti avustamaan ja taloustilanne helpottui. Tarvasjoen Urheilijat alkoivat järjestää myös bingoiltoja, joita järjestetään vieläkin joka torstai-ilta yli 45 vuoden kokemuksella.

Uusi nimismies Marttilaan

Lähes yhtäaikaan öljykriisin kanssa Tarvashovin tilanteeseen iski myös toinenkin vitsaus. Marttilan nimismiespiiriin oli valittu uusi nimismies. Hänen organisoimana ja useiden poliisimiesten avulla hän otti Tarvashovin silmätikukseen, ja ryhtyi estämään tanssikansan alkoholinkäytön. Poliisit suorittivat alkoholin takavarikointia suoraan bussien ovilla, sekä estivät tanssikansaa käymästä ulkona tanssi-illan aikana. Tätä tapahtui useana tanssi-iltana ja kävijämäärät tansseissa romahtivat. Tämä aiheutti tanssien lopettamisen 1970-luvun puolessa välissä.

Uusi tuleminen

Tarvashovin uusi tuleminen ja nousukausi alkoi 1980-luvun alkupuoliskolla, kun **Pajun** veljekset Liedosta vuokrasivat talon joka perjantai nuorisolle suunnattuihin diskoiltoihin. Näissä illoissa tarvittiin järjestysmiehiä ja tämän tehtävän hoitivat ansiokkaasti Tarvasjoen Urheilijat eri jaostojen voimin. Kaikki Suomen kuuluisimmat 80-luvun bändit ovat vierailleet Tarvashovissa. Esiintymässä oli myös ulkomaisia bändejä, joista kuuluisimpana Metallica 16.12.1984.

Tarvashovi oli myös monien suurten maakunnallisten kokouksien ja tapahtumien pitopaikkana, sekä urheilukisojen keskuksena jopa valtakunnan tasolla. Keskeinen sijainti Varsinais-Suomen alueella sekä suuri koko olivat usein valintakriteerinä paikkaa valittaessa. Tarvashovi täytti nämä vaatimukset *Jatkuu sivulla 2.*

...jatkuu edelliseltä sivulta.

täydellisesti. 1990-luvun alussa Auranmaan tekojäärata Oy :n puuhamiehet rakensivat Tarvasjoelle jää-hallin Tarvashovin taakse mäen päälle. Tästä alkoi vuosien mittainen yhteistyö jääkiekko-leirien pitopaikkana.

Uimahallin tulipalo – taloudellinen ahdinko syvenee

Syksyllä 14.8.2002 Tarvashovin uimahallin katto paloi aamuyöllä syttyneessä tulipalossa. Palo sai alkunsa talonmiehen autosta, joka oli parkkeerattu asunnon parkkipaikalle. Auto syttyi pikkupoikien tulitikuista bensiinan asettamisen yhteydessä. Uimahalliin tehtiin laaja remontti, ja uudistettuun uimahalliin päästiin taas uimaan vuoden tauon jälkeen.

Tarvashovin 2000-luku ei tuonut helpotusta talouden ahdinkoon. Taloa yritettiin kehittää jatkuvasti ja teetettiin remonttisuunnitelmatkin talon kunnostuksen aloittamiseksi, mutta taloudellinen tilanne paheni, eikä remonteja pystytty aloittamaan niin laajamittaisena, kuin oli suunniteltu. Putkistoja kuitenkin saneerattiin sekä ovet ja ikkunat vaihdettiin. Taloudellisen tilanteen parantamiseksi avattiin myös Hovipub, jossa järjestettiin karaokeiltoja menestyksekkäästi. Kunta kuitenkin puuttui toimintaan enemmistöosakkaan oikeudella ja kielsi tilaisuuksien järjestämisen.

Kuntaliitos Lietoon

Tarvasjoen kunta liitettiin pakkoliitoksella Liedon kuntaan vuoden 2015 alusta.

Tarvasjoen kunnan omistamat Tarvashovin osakkeet siirtyivät näin Liedon kunnan hallintaan. Ensimmäisenä työnä uusi osakkeenomistaja katkaisi osakeyhtiön alkoholiluvat eikä talossa saanut enää nauttia lainkaan alkoholia juhlatilaisuuksissa. Liedon kunta esitti osakeyhtiölle ehdotuksen alkuvuodesta 2016, että kiinteistön hallinta siirtyisi Liedon kunnalle, ja että tällä ratkaisulla turvataisiin kaikki palvelut Tarvasjoella sekä Tarvashovi remontoitaisiin. Tähän oljenkorteen talousvaikeuksissa oleva osakeyhtiö tarttui, mutta remontoi ensin punttisalin sekä uimahallin. Tämä ehto täytettiin ja Tarvashovin kiinteistö siirtyi kunnan omistukseen syksyllä 2016. Omaan lupaustaan Liedon kunta ei kuitenkaan täyttänyt kuten olemme saaneet yhdessä todeta.

Tarvashovi Oy

Nuortentalo Tarvashovi Oy jatkaa kuitenkin toimintaansa tarvasjokilaisten yhdistysten, sekä yksityisten henkilöiden yhteisenä osakeyhtiönä ja tapahtumajärjestäjänä, vaikka ei omista enää kiinteistöä. Nimenmuutoksen jälkeen toiminta jatkuu nimellä Tarvashovi Oy. Tänä vuonna tuli täyteen 50 vuotta toiminnan aloittamisesta ja niinpä Tarvashovi Oy juhlistaa 15.12.2018 järjestämällä Suurjouulumyyjäiset sekä samana iltana 50-vuotisjuhlan ja tanssit talon kunniaksi. *Tarvashovi Oy toivottaa kaikille oikein hyvää joulun odotusta ja kutsumme kaikki tarvasjokelaiset osallistumaan myyjäisiin sekä juhlaan.*

Esa Mustamäki

Kuva 1

Kuva 2

Kuva 3

EURAN KYLÄMÄEN TAMMET

Tammi (*Quercus robur*) on kautta aikojen ollut hyvin tärkeä puu ihmiskunnalle. Ensijassassa se oli laivojen ja veneiden rakentamisessa kuin myös kovuutta vaativissa erilaisissa työkaluissa, ja myöhemmin paljon käytetty puu myös hienoimpien huonekalujen ja parkettien valmistuksessa. Tammen levinneisyysalue on karkeasti sanoen Etelä- ja Keski-Eurooppa ilman Espanjaa ja Portugalia. Pohjoismaissa tammea on ollut vain eteläosissa ja saaristossa. Jo 1500-luvulla kuningas kielsi Ruotsissa ja Suomessa lailla tammien kaatamisen liian pieninä. Italiassa kävi jo ajanlaskun alkuaikoina toisin. Kun haluttiin valloittaa uusia maita ja alueita, tämä edellytti hyviä tieyhteyksiä, jotta legioonat pystyivät nopeasti siirtymään paikasta toiseen. Esimerkiksi tie Roomasta Riminin riemukaarelle yli Apenniinien vuorten rakennettiin siten, että suuret rotkot ja solat täytettiin ensin tammitukeilla ja niiden päälle kasattiin maa-aines ja kivetyt. Olen itse kulkenut tuon tien ja tietoni perustuu lähinnä matkaoppaan kertomaan. Kun tiedetään, että noita teitä rakennettiin useita tuhansia kilometrejä, oli tästä seurauksena tammimetsien katoaminen suurelta osin Italiasta hyvin pitkäksi ajaksi.

Mutta tammesta päästään lähemmäksi Euran kylää. Sata vuotta sitten, vuonna 1918, äitini

Anna Samsten (os. Knaapi) täytti 20 vuotta. Tätä ennen oli tapahtunut seuraavaa. Äiti syntyi Turussa vuonna 1898. Tätä ennen oli syntynyt veli Riku v. 1897. Lasten isä ei halunnut avioliittoa ja niinpä lasten äiti Ida Knaapi muksuineen muutti Tampereelle. Siellä syntyi avioliitto aika nopeasti pläkkiseppä Åkerblomin kanssa. Tätäkään onnea ei kovin kauaa kestänyt, tuli sairauksia ja pyyntö, jospa saisivat toimittaa pikku Annan mamman hoitoon Tarvasjoelle. Näin tapahtui, kaksivuotiaan pikku Annan uusi koti oli suuresta Kylä-Knaapin talosta jäljellä oleva Taimelan torppa Euran kylämaalla. Annan äiti Ida kuoli Tampereella v. 1901.

Vuosi 1918 on tärkeä, koska silloin vasta äitini sai tietää hänellä olevan Turussa kolme sisarpuolta, yksi velipuoli ja yksi täysveli Riku. Saman vuoden kesällä äitini lähti tutustumaan uusiin sukulaisiinsa. Osoitteessa Kähärantie 42 oli hänen biologisen isänsä Alfred Lindgrenin perustama leipomo, jossa kaikki sisarukset työskentelivät. Ensitapaaminen oli varmasti iloinen hetki. Veli Rikukin oli löytänyt tiensä tänne Tampereelta Ruotsin kautta ja toimi leipomon autokuskina.

Perheellä oli hieno mahonkinen moottorivene sekä Luonnonmaan eteläkärjessä piknikpaikka, jonne sunnuntaisin ajettiin vapaapäivää viettämään. Tällaiselle matkalle äitinkin pääsi ja se saattoi olla Euran-kylän flikalle melkoinen

kokemus. Oliko äitini kiinnostunut luonnosta ja yleensä erilaisista kasveista? Saattoi olla, sillä tältä matkaltaan Luonnonmaalta hän toi hyvin pienen tamentaimen. Kasvupaikan taimi sai kotimme puutarhan kulmauksesta. Siinä tuo vähän yli 100-vuotias kasvaa edelleen nyt jo melkoisen komeana ja ylväänä. Korkeus on 21 m ja rinnan korkeudella paksuus on 56 cm. (kuva1) Äitini kertoi, miten hitaasti taimi lähti kasvamaan, useiden vuosien ajan se oli niin pieni, että jäi aina talveksi lumen alle suojaan. Olisikohan vain vankistanut juuriaan tulevia vuosia varten?

Vuodet vierivät, tammi jatkoi kasvuaan. Oli tultu vuoteen 1957 ja naapurin tuleva nuorisäntä Hannu Seppä vietti rippijuhliaan. Minun vanhempani olivat huomanneet, että tammemme oli tehnyt jälkeläisen ja he totesivat, että siinäpä vasta oiva rippilahja Hannulle. Siellä Sepän pihamaalla lahjatammi on viihtynyt ja kasvanut suoraryhtiseksi komeaksi puuksi. Korkeutta on 14 m ja rinnan korkeudella paksuus on 38 cm. (kuva 2)

Muutama vuosi sitten tein ehdotuksen, että jospa me sota-ajan ja sodanjälkeisen ajan kylänmäen lapset saisimme istuttaa tammien Sepänmaalle silloisten leikkipaikkojemme muistoksi. Istutuslupa saatiin ja tuumasta toimeen. Sepällä asuneen siirtolaisperheen poika, Teräväisen Esko, lupasi toimittaa taimet heidän rintamamiestontiltaan Turun Hirvensalosta. Mi-

nä, veljeni Esko sekä pikkuserkkumme Keijo Suomi, hommasimme istutuspaikalle messinkilaatan kirjoituksineen. Toivoo sopii, että jospa tämä vielä pieni puun alku saisi kasvaa suureksi ja olla aikanaan ylpeä kasvupaikastaan Euran kylämaalla. (kuva 3) Samaisia taimia oli useita ja kaksi niistä Hannu vei Abessiniaan, missä viihtyvät kuulemma oikein hyvin.

Olen tiedustellut moneltakin henkilöltä, jospa joku tietäisi onko Tarvasjoella kasvanut jo tammia tuolla 1920–30 -luvulla. Vastauksia en ole saanut muuta kuin sen, että en tiedä. Ainakin on melko varmaa, ettei Euran kylän alueella ollut tuohon aikaan muita kuin tuo äitini tuoma tammi. Nyt tammia on kasvamassa hyvin monessa paikassa, sillä 1950–60 -luvuilla monet pitäjäläiset kävivät työssä Turussa tai muualla rannikon läheisillä alueilla ja toivat taimia puutarhaansa. Nyt oravat ja närhet piilottavat terhoja ja huolehtivat levittämisestä.

Euroopan paksuin tammi kasvaa Ruotsin Smålandissa, ympärysmitta on 14 m. Suomen paksuin tammi Piikkiön Lyydikkälässä on ympärysmitaltaan lähes 8 m. Ikää tällaisilla jättiläisillä on 1000–1200 vuotta. Tanskasta löytyy vanhin tammi, iältään noin 1800 vuotta. Jouluisia lukuhetkiä toivoo Eino Samsten

URPO KÄNNÖN MUISTELUKSIA

Isäni, autoilija Urpo Kännö, innostui vuonna 1994 täyttämään monta ruutuvihkoa muisteluksilla. Hän oli syntynyt 9.10.1917 ja kuoli 7.9.2010. Laitan tässä julki hänen muistojaan muutosta Tarvasjoen Takamaalle v. 1920 ja niistä alkuajoista.

Vanhin muistoni liittyy siihen, kun muutimme Mellilästä Takamaalle, olin silloin tulossa kolmen vuoden ikään. Mellilästä minulla ei ole mitään jäänyt mieleen, mutta kun hevosen kärryillä kuljettiin ja oltiin Kivitiellä, niin se kehno ja kivinen tie oli niin outo tapaus, että se on vieläkin elävästi mielessä. Yritin neuvoa isää, että ajaisi vähän eri jälkeä kärrin vanaa, kun se näyttää tasaisemmalta. Se nauratti äitiä. Minusta tilanne ei ollut lainkaan huvittava.

Äitini (**Olga**, s. **Ylikännö** 1877–1945) oli ihmeen sopeutuva ihminen. Meillä oli Mellilässä asemaseudulla ollut kaunis koti, maatila, kohtalaisen isokin ja uudet rakennukset, jotka isä oli teettänyt. Siellä Haapaniemessä oli kaakelimuurit ja korkkimatot lattioissa, äiti muisteli, mutta hyviä puolia hän halusi nähdä Korpelassakin: ”täällä on paljon maata ja aika tavalla mettää”. Mutta yksituumaisesti vanhempani olivat Haapaniemen myyneet ja halunneet ostaa isomman tilan. Vesilahdelta oli hankittu Eskola niminen talo järven rannalta, mutta ei sinne oltu sopeuduttu alkuunkaan, kun järvi tuntui pelottavalta satakuntalaisista. Niin oli tultu takaisin Mellilään. Aseman läheltä radan varresta ostettiin asunnoksi Latokartano niminen pitkä rakennus, jossa oli kaksi asuntoa, toista päättä omisti viljakauppias **Tuomola**. Tämä oli sitten minun synnyinkotini ja Tuomolat olivat kuulemma kummeina. Minulla ei ole muistikuvaa kummeistani.

Tässä sitten asuttiin 4 vuotta, isä (**Emil** eli Eemeli 1876–1954) haki uutta taloa ja rahat kiven alla sulivat koko ajan. Välillä hän toimitteli milloin mitäkin, oli talvella metsätyönjohtajana ja suoritteli hevosella ajoja aseman kauppiaille. Kapinan aikana hän oli elintarvikelautakunnan johtaja. Meillä oli lautakunnan varasto, josta asemaseutulaisille jaettiin korttiannokset.

Talojen hinnat kohosivat kaiken aikaa ja kysyntä oli kova. Äidin veli, ”Ylikännön eno”, kertoi minulle, että isäni Eemeli tuli heille Vampulaan heidän aikaan kai vuonna -20 ja sanoi, että nyt hänellä on talo katsottuna, kun vaan saisi rahat järjestettyä. Eno oli sanonut, että kyllä rahaa saadaan, jos vaan talo löytyy, ja miehet lähtivät heti matkaan polkupyörillä. Talo oli Mellilän ja Kosken rajoilla. Sinne tultuaan he totesivat, että oli tullut uusi ostaja ja luvannut kovemman hinnan. Kauppakirjoja tehtiin parhaillaan.

Veljeni **Lauri** (1906–1999) muisteli Mellilän aikaa hauskana, kavereita oli paljon ja montaa lajia hauskaa keksittiin.

Kapinan aikaan oltiin ensin punaisia ja kun ne lähti pakoon muututtiin valkoisiksi. Punaisten joukkopaon alkaessa isä vahvisti asuntomme hiekkasäkeillä kun asemalla oli konekivääri suunnattu juuri meille päin, matkaa 100 metriä. Varsinaisen joukkopaon ajaksi koko asemaseudun väki pakeni Mellilän kankaan metsään ja pojilla riitti ihmettelmistä, kun kaikki paikat ja kuusenalustat oli tavaraa täynnä, kaupoista tuotua ja ihmisten tarvikkeita. Isä oli vähällä tulla ammutuksi, kun kävi noutamassa ruokaa kotoa.

Korpela, oikealta nimeltään *Suitsu*, oli sinne tullessamme melko ikävän näköinen, hoitamaton kaikin puolin. Talo oli alkujaan Suitsulan kartanon ulkotila, rakennettu noin vuonna 1890 Suitsulan **Lindforsin** toimesta. Rantaseppä oli kai viimeinen taloa asunut isäntä, kun maailmansodan aikana keinottelijat olivat olleet omistajina. Meille sen myi **Arvo Björk**. Samainen Björk oli myynyt met-

sän Polttoainekonttorille Turusta niin tarkkaan kuin hakata viitsivät. Hakkuu oli käynnissä ja sileää jälkeä jo tehty melkoisesti. Isän ensimmäinen tehtävä oli hakea läänin metsälautakunta paikalle ja näin hakkuu rajoitettiin vain järeimpiin puihin, joita oli vähän. Suuttuneet ostajat aikoivat kaataa sitten suuret pihapuut sanoen, että nämä ainakin on mitan täyttäviä. Isä haki kartan ja sopimuksen esille ja sanoi, että te olette ostaneet Suitsun metsän puut, mutta nämä puut ovat tonttimaalla ja siihen ne jäivät.

Talossa oli irtainta

Vanhemmat, Olga ja Emil Kännö joskus Mellilän aikoihin. Pitkä poika on Lauri, s. 1906 ja pienempi on Jorma, s. 1911.

joka seurasi kauppaa. Kaksi hevosta, Valko ja Pruuni, muutama lehmä ja tarpeellisia maatalouskarpineita. ”Tilanhoitajana” oli **Forssellin Santeri** ja emännöitsijänä **Laina Hangasjärvi**. Kauran niitto alkoi heti kiivaasti. Laina katseli ikkunasta ja ihmetteli: ”Herranen aika, Santeri on riisunu jakkunsa”. No totta kai totesi äiti, niitto on kovaa työtä. Hiki siinä tulee. Laina tahtoi tehdä tiedoksi, ettei Santeri ”tilanhoitajana” ollut paljon töihin tottunut. Ei tämä pari kauan meillä sitten ollutkaan.

Taloe alettiin tosissaan kunnostaa heti seuraavana keväänä. Mieleen on asuinrakennuksen saneeraus erikoisesti jäänyt. Kevätkiireiden jälkeen, kun oli kauniit ilmat, purettiin vesikatto kokonaan tasakertaa myöten.

Urpo 16-vuotiaana, rippikouluiässä. Oikealla Eino Hurme, joka oli renkinä Suitsussa. Kuva vuodelta 1933.

Muuta ei sitten ehdittykään tehdä, kun tuli ukonilma ja vuosikymmenen kaatosade. Vettä tuli ihan kaatamalla, pelloonojat täytyivät, pelto oli järvenä, kun viemäri ei vetänyt tarpeeksi. Tuvan ja pirtin lattioilla lainehti vesi ja virtasi kynnyksen yli. Kamareissa oli paperikatot, ja se pelasti paljon kun isä huomasi tehdä reiän keskelle lakea ennen kuin pahvi petti. Siitä vesi valui saaviin. Saa tiin kai ne jotenkin kaikki kuivaksi kun kesä oli edessä.

Talossa oli silloin keskellä iso pirtti, toisessa päässä kaksi kamaria ja toisessa päässä keittiö. Uudistuksessa siihen lisättiin kamarin kohdalle vinkkeli, ”salin liite”. Vesikatto korotettiin ja koko rakennus sai vähän kuin uuden ilmeen. ”Salin liite” jäi kyllä vuosikymmeneksi puolivalmiiksi ja palveli ”laskettavana” varastona.

Olikohan toinen tai kolmas talvi menossa, kun meillä toimi kiertokoulu. En muista paljonko oppilaita oli, mutta kai Takamaalla kymmenkunta oppivelvollista löytyi. Olin silloin ehkä 5-vuotias ja istuin pirtin penkillä muiden mukana milloin halutti. Rihvelitauluun tehtiin numeroita ja kirjaimia, mutta kyllä paperiakin tarvittiin. Joka aamu pyytelin isältä paperia ja isä repäisi vanhoista talonkirjoista tyhjiä loppulehtiä. Niitä riitti moneen kertaan myydyin ja ostetun talon papereista. Opettaja noudettiin Kalevan kulmilta, missä hän oli muutaman viikon jakanut valistusta. Hän oli **Kirsti Hyvönen**, hempeä neitonen, asui vieraskama-

riissa ja oli pienen pojan mielestä tavattoman mukava ja mielenkiintoinen henkilö. Minusta tuntui että tunne oli molemminpuolinen, joten käväisin kamarissa useinkin keskustelemassa.

Samana talvena ja samaan aikaan meillä oli myös lukukinkerit. En tainnut vielä lukea koska lukukinkeritodistus minulle on annettu vasta myöhemmin 1924.

Alikulman uuteen kouluun kävin ilmoittautumassa syksyllä -25 ja sain aloittaa toisella luokalla kun olin taitoni osoittanut. **Lehtilän Pentin** kanssa yhdessä menimme Takamaalta. Pentti aloitti eka luokalta vaikka oli minua vuotta vanhempi. Viikon parin kuluttua Lehtilä meni opettajan puheille sanoen, ettei Pentti ala käydä kuuden seitsemän kilometrin takaa täällä leikkimässä. Ellei kirjoja anneta ja lukemaan opeteta, niin saa jäädä kotiin. Seuraavana päivänä Pentti oli toisella luokalla.

Ei tätä niin sanottua alakansakoulua sitten käytykään kuin jouluun asti. Sitten opettaja **Helmi Lehtinen** meni valistamaan Suurilan toivoja kevätkaudeksi. Seuraavana syksynä Pentti meni Vastamäen kouluun ja minä vuotta myöhemmin. Oli meitä kolmaskin, **Pajulan Toivo** samaa matkaa tallaamassa, minua pari vuotta vanhempi.

Jaettiin kerran alakoulussa kangaspaloja ja lankaa. Sitä lankaa sitten pujoteltiin kankaalle ja minä seurasin sivusta, arvelin, ettei tarpeita riittänyt kaikille. **Tulvan Eero** huomasi ettei minulla ollut mitään, se täytyy sanoa opelle. Ei tartte, minä sanoin, ole nyt hiljaa, mutta Eero tietysti toimitti asian ja minun täytyi alkaa ommella, ja juuri kun olin selvinnyt patalapun virkkuusta.

Minulla oli myös kortteeri Alikulmalla, missä saatoin yöpyä jos oli paha ilma tai ei haluttanut kävellä. Se oli seppä **Santalan** perheessä, johon kuului seppä ja emäntä ja tytär **Martta**. Martta meni sittemmin räätäli **Reinin** emännäksi. Ei kai se matka mikään aihe ollut Santalaan useinkaan jäädä, mutta siinä lähellä oli mukavia kavereita, **Laaksosen Simo**, Tulvan Eero, **Jännärin Unto**, **Alijunnilan** pojat. Joskus kävin ihmettelemässä sepän pajaa, se oli hyvin vanha ja alkeellinen laitos, ja musta ja pimeäkin. Suuri ahjo oli ja hirmuiset lammasnahkaiset palkeet jotka päästeli merkittäviä huokauksia kun seppä siitä vartaasta paineli. Alasin, monet vasarat ja pihdit, sekä viilapenkki. Ne on nyt kaikki historiaa, mihin ovat mahtaneet joutua.

Joskus kun jokin isompi työ oli saatu valmiiksi saattoi isäntä tulla sepän kanssa tupaan kahville ja samalla tehtiin ”rätinki”. Isännän mentyä seppä laski rahat huolellisesti pöytälaatikkoon ja virkkoi emännälle: ”Sanovat että nyt on pula-aika – en minä ole semmosta huomannut”. Talon pito oli tarkkaa.

Sepän emäntä oli mukava ja huolehtivainen, joskus vähän torui kun tulin kinttaat ja saappaat märkinä, ”misä sää taas olet näin kauvan rännännyt”. Kerran sain oikein kunnon pauhut, kun kävin **Alpertin** mökissä. Alpertti oli yksinäinen mies mökissään siinä lähellä ja Eero ehdotti että mennään katsomaan. Hän oli varmaan käynyt siellä usein. Alpertilla oli merkittäviä tavaroita ja vanhoja kirjoja, joissa oli merkittäviä elukoita ja kuvia kuinka ihmisiä kidutettiin, poltettiin ja venytettiin. Alpertti ehdotti, että muuttaisin hänen luokseen kortteeriin. Ehdotus ei ollut minulle mieleen, mutta kerroin kaiken kun viipymistäni ihmeteltiin. Sepän emäntä suuttui. Sinne et toista kertaa mene, semmoinen merkillinen äijä se Alpertti, likainen kuin mikä ja täynnä täitä ja luteita, enkä siellä sen koommin käynytäkään.

Viimeisinä kouluvuosina kuljin paljon polkupyörällä enkä paljon Santalaan poikennut. Koulu tuli käytyä. Lehtilän Pentti oli koulunsa päättäessään paras oppilas, samoin minä vuotta myöhemmin.

Sakari Kännö

ELÄMÄNMENOSTA

Taas on yksi vuodenkierto saatu lähes päätökseen – ihan mukavan lumisen talven, raikkaan kevään, kovin kuumien kesän ja väriloistokkaan syksyn myötä käymme juhlistamaan valon syttymistä loppuvuoden pimeyden keskelle. Odotamme joulua ja Jumalan Pojan syntymää.

Kesällä pääsin elämäni ensimmäistä kertaa pitämään rippikoulua Liedon seurakunnan leirikeskukseen Halssiin. Halssi sijaitsee Halslahden rannassa Sauvossa. Tarvasjokelaisista nuorista koostunut ryhmä osoittautui aivan mahtavaksi. Oli ilo leireillä upeassa leirikeskuksessa, upeiden nuorten kanssa, upean asian äärellä. Rippileirejä olen pitänyt elämäni aikana jo yli 50 ja tuntuu, että aina vain nuoret ovat mukavia, tuntevat sydämellään ja ajattelevat omilla aivoillaan. Konfirmaatio viikkoa ennen juhannusta Tarvasjoen kirkossa oli jälleen ikimuistettavan koskettava. Kiitän vanhempia kasvatustyöstään ja toivon nuorille vain kaikkea hyvää!

Juhannusviikonloppuna pidimme sunnuntaina iltakirkon metsästäjien laavulla. Sää oli suosiollinen ja luonto oli tietysti parhaimmillaan. Väkeä metsäkirkkoon tuli peräti yli 50. Kiitettävästi ja ylistettyämme Luoja ja luomakuntaa jumalanpalveluksessa, paistoimme yhdessä makkaraa. Kaffeen ja pullan tarjosi yhteiskuntatiimi. Kenelläkään ei ollut kiire kotiin. Viivymme ja viihdyimme yhdessä pitkään kuulumisia vaihtaen elämänmenon eri laidoilta – oli iloa, tyyneyttä, surua ja kaipautta. Kotiin lähdettäessä todettiin, että tullaan tänne taas ensi juhannuksena.

Heinäkuussa Tarvasjoen kirkosta toimitettiin radiojumalanpalvelus valtakunnan verkkoon. Meitä toimittajia ei jännittänyt ihan niin hirveästi, koska radiojumalanpalvelus oli meiltä lähetetty pari kertaa aiemminkin – tiesimme siis, minkälainen homma on kyseessä. Aika kovan työn radiojumalanpalvelus kuitenkin vaatii, koska kaikki jumalanpalveluksen osiot täytyy tarkkaan ja ajallisesti sekunnilleen miettiä etukäteen. Yleisradion ja Kirkkohallituksen kanssa tehdään viikkoja yhteistyötä. Heinäkuinen kirkas sunnuntai-aamu huokui pyhäaamun rauhaa, kun vajaa 170 ihmistä kokoontui Tarvasjoen kirkkoon paikanpäälle jumalanpalvelukseen. Yli 200 000 etsiäytyi radiovastaanotinten äärelle. Lähetyksen tiimi oli keittänyt kirkkokaffetit, jotka yhdessä saimme nauttia kirkonmäellä jumalanpalveluksen tunnelmia kerraten. Kiitän kaikkia, jotka omalla panoksellaan mahdollistivat jumalanpalveluksen onnistumisen.

Syksyn myötä koittanut pyhäinpäivä toi mieleen kaikki ne rakkaat, jotka jo olemme

Kirkkovartti. Kuva Riitta Aaltonen.

Soulmessua vietettiin kirkossa 7.10. Sitä oli toteuttamassa yli 20 laulajaa projektikuorossa sekä monipuolinen bändi, musiikin johto ja messun suunnittelu kanttori Kaisa Takkula. Iso kiitos kaikille mukanaolijoille ja toteuttajille, koimme yhteistä iloa ja riemua onnistuneesta kokonaisuudesta! Kuva Eeva Sisso.

saatelleet iäisyysmatkalle Jumalan luokse. Tarvasjoen alttarikaiteelle syttyi pyhäinpäivän tummuvassa illassa 33 kynttilää. Kirkko täyttyi kaipauksesta ja kyynelistä, mutta myös syvästä luottamuksesta Jumalan huolenpitoon kaikkinaisissa elämämme vaiheissa. Jeesus on sanonut Johanneksen evankeliumissa:”

Minun Isäni kodissa on monta huonetta - en hän minä muuten sanoisi, että menen valmistamaan teille asuinhuonetta.” Raamatun lupauksiin luottaen pyhäinpäiväkin on ikävästä huolimatta toivoa ja luottamusta tulvillaan.

Lähestyvä joulu tuo mukanaan myös kaipautta. Ensimmäinen joulu läheisen kuoleman

jälkeen voi olla vaikea joulu. Muistan, kuinka eräs ystäväni vietti ensimmäistä joulua ilman isää 10-vuotiaana – isä oli yllättäen menehtynyt kesällä. Lapsen suurin huoli muutamaa päivää ennen joulua oli ollut, että kuka heille oikein tuo joulukuusen. Äiti oli vakuuttanut, että sukulaismies tuo kuusen.

Kun kuusi seisoi kammarin lattialla, oli 10-vuotias purskahtanut itkuun todeten, ettei se ole niin kaunis kuusi, jonka isä aina tapasi metsästä tuoda. Ihan hyvä kuusi siitä kumminkin lopulta tuli, kun se sai koristeet ylleen. Joulusta muodostui turvallinen kaipauksen joulu tärkeiden ja rakkaiden ympäröimänä.

Meillä jokaisella lienee monenlaisia muistoja menneistä jouluista ja odotuksia tulevista. Joskus odotukset eivät täyty, joutuu pettymään. Silloin voi koittaa löytää jotain merkityksellistä tilalle, antaa ajatuksille uutta suuntaa. Vuodenkiertoon liittyy sekin, että riippumatta meidän ajatuksistamme ja tuntemuksistamme joulu joka tapauksessa tulee, on kalenterin mukaan muutaman päivän ja aivan varmasti joulu myös menee ohitse. Loppiaisenä sitä vielä saatamme muistella, mutta tammikuun puoleen väliin mennessä kuusi on kannettu ulos, piparit syöty ja tortut syöty – eivätkä ne sitten enää oikein maistukaan. Täällä ajassa eläessämme on hyvä, että asiat almanakan mukaan tulevat ja menevät – taivaassa on sitten toisin; siellä voi joulukin olla ainainen.

Jouluaattona olemme profeettojen lupaus-toteutumisen ovella. Kaipaamme pelastusta ja lupausta Vapahtajasta. ”Tulee aika, sanoo Herra, jolloin Daavidin suvusta nousee Vanhurskas Verso.” Jer. 23:5.

Jouluyö on Kristuksen syntymisen yö. Seurakunta kuulee enkelin viestin: ”Tänään on teille syntynyt Vapahtaja.” Jouluyön messu on enkelten messu ja se on suuressa osassa kristikuntaa joulunvieton päätapahtuma – näin meillä Tarvasjoellakin. Jouluyönä väkeä on kaikkien eniten liikkeellä kirkonmäellä.

Jouluaamun jumalanpalvelus on paimenten palvelus, joka täällä meillä pohjolassa on pitkään ollut joulun tärkein palvelus. Silloin kirkkoon tullaan yhdessä kedon paimenten kanssa. Ihmettelemme Betlehemin tapahtumia; siellä näemme sen, mitä on tapahtunut. Joulupäivänä kiitämme Jumalaa siitä, että hän on antanut Poikansa tulla ihmiseksi, veljeksemme, jotta meistä tulisi Jumalan lapsia.

Toivotan kaikille armorikasta Herramme Jeesuksen Kristuksen syntymäjuhlaa sekä runsasta siunausta vuodelle 2019!

Outi-pappi

Pyhäinpäivä. Kuva Eeva Sisso.

Hautausmaan portti. Kuva Eeva Sisso.

HOLLANNIN MATKA

Kappeliseurakunnan tämän vuotinen matka suuntautui Hollantiin, reformaation jalanjäljissä kulkien, taidetta ja kulttuuria tutkien. Matkaoppaana oli tuttuun tapaan symbolitutkija **Liisa Väisänen**, matkanjohtajina **Outi Niiniaho** ja **Minna Mäkinen**. Reissussa syntyi seuraava runo (Sävel virren 338, Päivä vain ja hetki kerrallansa... mukaan runoili **Seija Äikää-Sintonen**)

*Aamu vain ja ollaan Hollannissa
helpoks Finnair meille sen sä teet.
Kanaaleita, vettä riittää maassa
matalaa on täällä maisemat.
Retkillämme monen uuden kohdan
historian verho avautuu.
Liisa kertoo meille tapahtumat
-salaisuudet uskonsotien.*

*Nainen Mersullansa meitä kuskaa,
retki jatkuu kohta Leideniin.
Lukas Leiden-paholaisen muodot
meitä Pieterskerkis pelottaa.
Boerhaven museossa vielä
kultakauden nousu odottaa.
Waag-huonees nälän meiltä poisti
kunnon annos Nizzan salaatin.*

*Utrechtissa nunnaluostarissa
uskontojen aarteet nähdä saat.
Kanaali on loisto näky siellä,
vanhat tornit, pannukakutkin.
Fillareita kaupungissa riittää,
niitä pelätä kai vähän saa.
Hotelliin kun lepoon kohta päästään
ilman hälytystä- toivotaan.*

*Mauritshuisin salongeissa Haagis
seinät taidetta on pullollaan.
Symboleita Liisa meille näyttää,
virkailijan mielest liikaakin.
Rembrantit ja Rubensit ne tiesi
miten valo taitees maalataan.
Dudokissa lounas hyvin maistui.
Goudasta taas juustot hankitaan.*

*Delftin kuulu keramiikka meitä
sinisenä kovin kiinnostaa.
Finse Huisin merimieskirkko
kutsuu meidät turvaan rauhaansa.
Outin messu meille paljon antaa
rakkauden vahvaa sanomaa.
Ehtoollisen jälkeen Vinken salis
maistui makkara ja tompotti.*

*Haarlemissa tulipalot olleet,
näy ei missään enää ollenkaan.
Sumrata ja lanseerata taisi
Halsin Frantsi tauluis aikanaan.
Rehelliset ryhmämuotokuvat
nappasivat hetket katseiden.
Ylistyksen Tyhmyydelle kirjas
vapaa humanisti Erasmus.*

*Kiitos teille Outi, Minna, Liisa!
Teimme reissun ikimuistoisen.
Huomenna viel Amsterdami nähdään
sekä Goghin kukat keltaiset.
Teidän kanssa matkanteko aina
onkin helppoa ja mukavaa.
Saimme mukaan siunauksen suuren
joka johtaa meidät kotiinkin.*

Hollannin matkalaiset Amsterdamissa. Kuva Minna Mäkinen.

RUSKAMATKA

Tulossa ruskamatka Kuusamoon 8.–15.9.2019, sunnuntaista sunnuntaihin. Luvassa patikointia Luojan luoman luonnon helmassa, hiljentymistä, vierailuja kirkkoihin, yhdessäoloa. Majoitus Oulun srk:n leirikeskuksessa Juumassa, aivan pienen Karhunkierroksen lähtöpisteen vieressä. Lisätietoja Outilta tai Minnalta. Ilmoittautumiset toukokuun loppuun mennessä, tarkemmat tiedot hintoineen selvillä alkuvuodesta.

OLISIKO SINULLA HETKI AIKAA?

Seurakuntamme diakoniatyö pyrkii etsimään ystävän yksinäiselle. Ystäväpyynnöt seurakuntaan tulevat usein kunnan työntekijöiltä tai lähimmaisilta, jotka ovat havainneet ikäihmisen kaipaavan juttuseuraa. Ikääntyminen voi aiheuttaa yksinäisyyttä. Mikäli liikkuminen oman kodin ulkopuolelle ei enää sairauksien tai liikuntarajoituksien vuoksi onnistu, voi elämämpiiri kaventua. Varsinkin he, joiden omaiset ovat kaukana tai joilla on vähän ystäviä, voivat jäädä yksin. Seurakunnan diakoniatyö pyrkii lievittämään tätä yksinäisyyttä löytämällä juttukaveria kaipaavalle sopivan ystävän.

Olisiko Sinulla hetki aikaa, silloin tällöin, vieraillla ikääntyneen seurakuntalaisemme luona? Sinun ei tarvitse sitoutua vuosikausiksi tai vieraillla ystävän luona viikottain. Sovitaan yhdessä

sopiva tapaamisaikataulu. Voit sitoutua vaikka vain puoleksi vuodeksi ja tavata ystävääsi niin usein tai harvoin kun sinulle sopii. Kotikäyntistävänä saat tehtäväsi diakoniatyöntekijän tuen, erilaista koulutusta ja virkistäytymistä. Kotikäyntistävät myös kokoontuvat kerran kuukaudessa yhteen jakamaan kuulumisiaan vapaaehtoistyöstään. Voit myös ryhtyä puhelinyhteydeksi, jolloin yhteydenpito ystävääsi tapahtuu pelkästään puhelimen välityksellä esim. kerran viikossa tai joka toinen viikko. Pieneltä osaltasi voit lievittää lähimmäisesi yksinäisyyttä ja antaa paljon iloa myös itsellesi. Jos tehtävä kiinnostaa, otathan yhteyttä!

Taru Sahla, diakonissa
puh. 040 744 3218

TERVETULOA PERHEKERHOON

Perhekerho kokoontuu torstaisin 9.30-11.30 Tarvasjoen srk-talolla. Tarjolla on pientä aamupalaa. Leikitään kerhon leluilla, lauletaan ja musisoidaan yhdessä sekä hiljennytään pieneen hartaushetkeen. Kerhossa myös askarrellaan. Noin kerran kuussa **kirkkovartin** jälkeen syödään hyvää kotiruokaa.

Perhekerhoon voivat tulla ihan kaikki lapset oman aikuisen kanssa. Lapset tutustuvat toisiinsa ja aikuiset voivat samalla jutella omia juttujaan. Tunnelma on rento ja mukava.

Tervetuloa perhekerhoon toivottavat lastenhoajaajat Heidi ja Maija

Muskariin ja päiväkerhoon mahtuu lisää tulijoita. Lisätietoja Maijalta.

Kaikki kerhot sekä muskari ovat maksuttomia.

Joulukuussa lastenhoajaajat kiertävät koko Liedon alueen päiväkodeissa ja eskareissa. Toiminnot jatkuvat taas tammikuussa 2019.

Perhekerhon elämää. Kuva Maija Mäkitalo.

Iloista ja siunattua Joulunaikaa!
lastenhoajaaja Maija Mäkitalo
puh. 050 307 4800

JOULUNAIIKA KAPPELISRK:SSA

Su 9.12. klo 10	toinen adventti, Kaiken Kansan Kuusijuhlakirkko, mukaan kutsutaan kaikki kappeliseurakunnan kerhot ja ryhmät oman ohjelman kera, puurotarjoilu srk-talolla, joulupukki vierailee
Ti 11.12. klo 18	rovastikunnallinen nuorten kynttiläkirkko Tarvasjoen kirkossa
Pe 14.12. klo 19	Joulun sanoma-konsertti kirkossa, Nicholas Söderlund, Kari Vuola ja Jonna Vartiainen
Su 16.12. klo 18	3. adventti, ei jumalanpalvelusta, vaan Kauneimmat joululaulut kirkossa
Pe 21.12. klo 19	Tarvasjoen paikallisten musikanttien joulukonsertti kirkossa
La 22.12. klo 9.50	Tarvasjoen koulun joulukirkko, Outi Tukia-Takala
Su 23.12. klo 10	4. adventti, messu kirkossa, saarnaa Matias Roto, liturgina Pauliina Uhinki-Suominen, Cloetta Roto laulaa. Kirkkokahvit ja Siionin Kanteleen lauluhetki messun jälkeen srk-talolla
24.12. klo 15	jouluaaton sanapalvelus, Outi Niiniaho
24.12. klo 22	jouluyön messu, Outi Niiniaho
25.12. klo 8	jouluaamun sanapalvelus, Outi Niiniaho
26.12. klo 18	Tapaninpäivän Kauneimmat joululaulut- messu, Elina Ahola
Ti 1.1. klo 10	Uudenvuodenpäivän messu srk-talolla, kirkkokahvit
Su 6.1. klo 10	Loppiaisen messu kirkossa. Kirkkokahvit ja Kauneimmat joululaulut srk-talolla vielä kerran

MARKUN MAAILMA PYÖRI ETEENPÄIN PYÖRILLÄ

Eräänä marraskuun iltana istuimme Markku Knaapin kanssa muistelemassa hänen jo eläkeikään kääntynyttä, mutta yhä yrittäjänä jatkuvaa elämän kaartaan autoliikenteen alalla. Siihen aikaan mahtuu paitsi oma työura, koko autokuljetuksen ulkomaanliikenteen valtavat muutokset, maailman historian suuret murrosten vuodet, kuin myös koko liikennekaluston voimakas kehitys.

Maanviljelijän poikana vuonna 1954 syntynyt Markku, oppi ottamaan osaa jo lapsena tilan töihin voimiensa mukaan. Kodin ulkopuolella oli ensimmäinen kesätyöpaikka osuuspankin rakennustyömaalla, hiekan lapiointi sementtimyllyyn, keväällä 1970. Ammatikoulusta hän valmistui hienomekaanikoksi. Armeija-aikana hankittu ammattiajokortti kuitenkin osoitti koko tulevan työelämän suunnan, kun hän heti siviiliin päästyään meni 1972 kuljetusliike Armas Teräkselle autonkuljettajaksi.

Ensimmäiset ajot olivat muuttokuormia pakettiautolla. Pian hän sai siirtyä täysperävaunulliseen kuorma-autoon, jolla kuljetettiin betonielementtejä Kovabetonin tehtaalta maakuntiin. Neljä vuotta A. Teräksellä koulutettiin Markulle taitoja vaativiinkin liikennetilanteisiin, mutta vielä kotoisessa Suomessa.

Ulkomaan liikenteeseen

Aivan uusi kuljetusliikenteen maailma avautui Markulle, kun hän vuonna 1976 siirtyi kuljetusliike Veikko Pusan ulkomaan liikenteen puoliperävaunullisen rekan kuljettajaksi. Työtoveriksi ja ohjaajaksi hän sai toista rekkaa ajavan Risto Pajun. Ensimmäiset matkat ajettiin Tanskaan. Ajo läpi Ruotsin ja laivat tulivat tutuiksi. Lähtä vasta 22-vuotiaana, kielitaidoilta heikkona ja ammattiin vielä opettelevana oli opittava selvittämään tullin ja siirtoliikenteen asiakirjat, reittikartat ja ulkomaanliikenteen säännöt.

Vähitellen kuljetukset Keski-Eurooppaan tulivat tutuiksi. Omanlainen liikennekulttuuri oli opittava Itä-Euroopan maissa, kun elettiin vielä neuvostoaikaa. Tiet olivat tasoltaan huonompia ja vaativat kestävyyttä kalustolta. Rajat olivat tarkemmin valvottuja ja viranomaiset tarkkoja. Kuljetusten siirryttyä Italiaan ja muihin etelän maihin, oli tunnettava Alppien yli tai läpi kulkevat tiet. Usein miten matka Pohjois- Italiaan kulki läntisen Euroopan puolta Itävallan ja Triesten kautta.

Matkat Lähi-itään

Vuonna 1977 Pusan kaukokuljetukset suuntautuivat jo Saudi-Arabiaan saakka. Suomalaisen YIT suurisuuntainen rakennustoiminta Riadin ja Jeddän alueella vaati materiaalin kuljetuksia kotimaasta asti. Yhden kuorman vieminen perille vei noin kuukauden itä-Euroopan kautta, Turkin, Jordanian ja Syyrian lävitse Saudi-Arabiaan. Edestakaiselle matkalle tuli mittaa yli 15 000 kilometriä.

Tuolloin Syyrian raja oli myös kielivyöhykkeen raja, jossa rahti asiakirjat muutettiin arabian kielelle. Kuskin oli mahdotonta ymmärtää asiakirjojen sisältö, mutta entistä tarkemmin oli varjeltava ne sekä passit ja viisumit. **Risto Paju** oli nytkin toisella rekalla mukana ja hän oli jo tehnyt matkan aikaisemmin. Tiedot matkan vaaroista ja monista autojen ryöstöistäkin, vaativat yhdessä kulkemista.

Saudi-Arabia on noin 2.000.000 km² valtio. Se on lähes kokonaan hiekkaista autiomaata, vain 1% alueesta on viljeltyä. Alueella ei ole jokia eikä järviä. Maan 26 miljoonaa asukasta asuu pääosin kaupungeissa, joista suurimmat

Taukohetki lähellä pääkaupunki Riada Saudi-Arabiassa 1976.

Ohitettava liikenne-este Saudi-Arabiassa 1977.

Huoltotauko Istanbulissa Turkissa 1977.

Tarvaskuljetus Oy:n nykykalustoa. Kuva Markku Knaapi.

tärkeää on omistaa komea ja arvokas auto. Kaupungeissa on komeita rakennuksia.

Maan tiet autiomaassa kulivat viivasuoraan ja olivat vain osittain päällystettyjä. Matkaa voi turvallisesti tehdä vain päivällä, sillä ilman merkkejä olevalta tieltä voi pimeässä eksyä jollekin haarautuvalle reitille. Elettiin vielä aikaa ennen matkapuhelimia ja jouduttiin jopa viikko kulkemaan katveessa, josta ei saatu yhteyttä kotimaahan. Kamera oli tärkeä varuste, jos joutui todistamaan tapahtumia matkalla.

Matkat onnistuivat kuitenkin hyvin, vaikka monta selkkausta olikin. Eräs vaikeus tuli, kun passit ja matka-asiakirjat viisumeineen varastettiin. Toisella kertaa Saudi-Arabian ehdoton alkoholin kieltolaki toi ongelman. Polttava helle päivällä vaati paljon juotavaa. Syyriasta Markku oli ostanut virvoitusjuomapullon huomaamatta, että siinä oli vähän alkoholia. Avattu ja puolillaan oleva pullo oli hytissä, kun tarkastajat osuivat paikalle. Siihen matka pysähtyi ja uhattiin hirveillä rangaistuksilla. Paikalle tullut esimies kuitenkin sovitti rikoksen muslimien katumusseremonialla, jossa Markku polvirukouksin ja kumarruksin sekä juoman hiekkaan kaatamalla ja pullon rikkomalla selvisi.

Turkin Istanbulissa oli mennessä tullut huoltotauko ja yleensä saatiin paluukuorma keski-Euroopasta kotimatalle. Eräällä matkalla Tsekkoslovakiassa Markku ajoi vaarallisen kolarin, kun hän toisen rekan lähtiessä ohittamaan puimuria, ei ajoissa havainnut hitaasti kulkevaa konetta. Silloin hän törmäsi puimuriin ja vielä toista kaistaa ajavaan autoon. Vielä kaulalla olevat arvet kertovat, kuinka lähellä kuolemaa hän oli puimurin purkuputken osuessa hyttiin.

Maanviljelijäksi ja itsenäiseksi yrittäjäksi

Vuonna 1980 Markku siirtyi Kaukoliikenne Oy:n palvelukseen. Nyt kuljetukset suuntautuivat pohjoismaista pääosin Norjaan. Eurooppaan suuntautuva liikenne muuttui paljon konttoliikenteeksi, jolloin vetovaunut eivät enää noutaneet konttia kotimaasta, vaan laivat toivat kontin satamaan, pääasiassa Hampuriin tai Lyybeckin Travemundeeseen. Näin kuskienkin kuorman vaihdon jälkeen matka jatkui takaisin kohdemaahan ilman kotimaassa käyntiä, työvuoron vaihtoon asti.

Otettuaan sukupolvenvaihdoksessa vuonna 1987 kotitilan viljelyn itselleen, Markku kotitöiden ohella jatkoi kuljettajan työtä, milloin ajaen Someron linjan linja-autoja tai Tapanaisen kuljetuksia. Mieli paloi kuitenkin ulkomaan liikenteeseen. Niinpä hän vuonna 1998 perusti oman kuljetusliikkeen Tarvasjoen Kuljetus Oy:n.

Yrityksen kuljetukset ovat pääosin suuntautuneet keskiseen Eurooppaan. Tuonti liikenne on paljon ollut nopeaa kuljetusta vaativia tuotteita, kuten kukkien tuontia Hollannista tai aikarajoitteiset elintarvikkeet. Niillä on ollut suora tuontilinja, joka tarvitsee vain laivaliikenteen Ruotsin ja Suomen välillä. Raskasta täysperävaunullista liikennettä on ajettu Ahola Oy:lle jo viiden vuoden ajan. Enimmillään on yrityksellä ollut 13 rekka-autoa. Kuljetusliikennetoiminnan hoitaminen on hyvin raskasta. Kaluston kalleus, huolto ja nopea uudistamisen tarve rasittaa kannattavuutta. Pyörien päällä kulkevat kuljetukset ovat kuitenkin ratkaisevia Suomen taloudelle. Markun aloittaessa ulkomaan liikennettä ajettiin puoliperävaunullisella rekalla, jonka suurin pituus oli 15 metriä ja 20.000 kilon kuormalla. Nyt pisimmät rekat saavat olla 34 metriä ja kuormaa 50 tonnia.

Eläkeiän tuleminen jälkeen Markku on jo miettinyt irtautumista yrityksestä, mutta sekin on ongelmallista. Rikkaat muistot koko työurasta kertovat kuitenkin, että hän on saanut elää unelma-ammatin. Siinä hän on saanut nähdä maailman historian kehityksen vaikutukset koko Eurooppaan. Siihen mahtuu itä-Euroopan vapautuminen, Euroopan unioniin liittyminen ja valtava tekninen kehitys. Pyörien pyöriessä on ajan pyörä myös nopeasti pyörinyt.

Kalervo Mäkinen

Mäntymäki

MUISTOJA, MUISTOJA VAIN

Sanotaan, että ensimmäinen ikääntymisen merkki ihmisellä on, kun hän muistaa lapsuutensa paremmin, kuin nykyhetken ajanjuoksun. Ollessani viimeistä vuotta Liedossa eläkeyhdistyksen puheenjohtajana, sain tehtäväkseni pitää puheen joulujuhlassa. Aihetta miettiessäni tuli ensimmäisenä mieleeni kertoa muistoja lapsuudestani ja erityisesti sen ajan jouluista. Siitä lähtien olen kai lisää ikääntynyt ja palaan nyt uudelleen tuohon aiheeseen.

Mennessäni ajassa taaksepäin 1940-luvulle, niin sieltä ovat varhaisimmat lapsuuden muistoni. Sieltä muistan myös ensimmäiset jouluni lapsena. Olen syntynyt silloisessa Uskelan pitäjän Isokylässä helmikuussa 1943 kuusilapsisen perheen toiseksi nuorimpana. Isäni oli kuollut ja äiti koki, että ei pysty meistä kaikista huolehtimaan senaikaissa olosuhteissa. Silloin hän päätti antaa meidät pois muiden hoitoon kasvattilapsiksi, kuten silloin sanottiin. Nuorin meistä olikin vasta yksivuotias, kun hänet adoptoitiin.

Niinpä maaliskuussa 1945 minutkin haki Tarvasjoelle kasvattipojakeen **Anna Koskenheimo**, Mäntymäen mamma. Jatkossa hän oli minulle aina mamma. Tarvasjoelle tulosta ei minulle ole jäänyt mitään muistoja, olinhan vasta vähän yli kahden vuoden. Mamma oli menettänyt jatkosodassa ainoan poikansa Vuosalmella elokuun puolivälissä 1944, vain vähän ennen aselepoa. Silloin pieni hehkuva ja monisärmäinen kranaatinsirpale muutti useiden elämän kohtaloita, monen muun mukana myös minun. Mamma jäi leskeksi tammikuussa 1945 miehestään, jota oli hoitanut yli kymmenen vuotta sängypotilaana. **Kustaa** oli näin pitkään toispuolisesti halvaantunut.

Mamma oli syntynyt vuonna 1888 Marttilan Prunkilassa Ylitalon torpparin perheeseen. Perheessä oli yhdeksän lasta, joista **Ilmari** oli mamman kaksoisveli. Suhde tähän veljeen oli hyvin läheinen. Ilmarin lähtiessä jo nuorena Turkuun, mamma lähti myös herrasväelle piikomaan. Hän oli ainakin erään merikapteenin sisäpiikana Luonnonmaalla. Siellä hän oli oppinut hienoja tapoja, joista eräät säilyivät hänellä vanhoihin päiviin asti, vaikka hän olikin pitkään Takamaalla Lehtilän emäntänä.

Pentti oli ollut mammalle tuki ja turva. Hän olisi jatkanut maatilan pitoa, mutta aina ei meidän suunnitelmamme toteudu. Niinpä Pentin kuoltua mamma ei enää pystynyt Lehtilää viljelemään, vaikka oli tarmokas ja aikaansaava. Niinpä hän oli pakotettu sen myymään ja hän osti uudeksi kodiksi Mäntymäen Euran koulun tienhaaraa vastapäätä. Ennen muuttoa Mäntymäkeen Kustaa sai nukkua pois. Mamman muutettua vuoden alussa Mäntymäkeen, hän jo maaliskuussa haki minut kasvattipojakeen. Olen vakuuttunut siitä, että yksi elämäni myönteisimpiä asioita oli pääsy mamman hoiviin. Vieläkin muistelen häntä syvällä kiitollisuudella.

Lapsuuteni Mäntymäessä

Mieleeni muistuu mamman sisaret. Heitä olivat Lautelan täti, **Olga Koskinen**, Lautelan emäntä

Mamma keittämässä kahvia Pekan rippijuhlissa 30.11.1958. Kuva Sakari Kännö.

Pekka ja uusi polkupyörä Vappuna 1955. Kuva Sakari Kännö.

Lehtilän naapurista. Toisena Peltosen täti, **Eli-na Peltonen**, joka asui leskeksi jäätyään jonkin aikaa kanssamme Mäntymäessä, kunnes muutti tyttärensä luo ja sieltä Turkuun. Kolmas sisar oli Nummisen täti, **Saima Numminen**. Hänen miehensä **August** teki pitkän työuran Kotamäen muonamiehenä. Nuorin sisaruksista oli Savion täti, **Martta Vormisto**.

Kaikki sisarukset olivat paljon tekemisissä toisensa kanssa. Usein mamman kanssa käytiin Savion, jolloin pojat tulivat minulle hyvin läheisiksi, kuin isoveljiksi. Nummisen tädin pojista **Armo** oli silloisen O.I. Kehityksen myymälänhoitaja ja kävi meillä usein. Näin hänestä tuli minulle vähän isän oloinen.

Mäntymäessä elämäni alkoi vakiintua. Syksystä

1945 muistan kuinka Savion isäntä **Akseli Vormisto** tuli meille ja toi minulle pienet sukset. Hänen kyydissä pääsimme kylään Saviolle. Talvella 1946 Akseli jo sairastui ja kuoli heinäkuussa. Hänen hautajaisistaan on mieleeni jäänyt eräs tapahtuma. Savion tupa ja kamarit olivat väkeä täynnä ja minä joukossa mukana. Kahvin kanssa tarjottiin tätekakkua. Kuulin kysyttävän onko kaikki saaneet kakkua, johon vastattiin kyllä. Tuli kuitenkin lisäkysymys: ”Onko Pekka myös saanut?” Siihen vastasin: ”Antaa Pekan vain olla ilman.” Vastaus jäi mukana olleiden mieleen. Monia vuosia myöhemmin oltiin taas koolla ja oli kakkua tarjolla. Taisin ottaa vähän ison palan, sillä joku tokaisi: ”Jopa näyttää tätekakku Pekallekin kelpaavan.

Mamma tutustui nopeasti lähimpiin naapureihin ja kävimme usein heillä kylässä ja he taas meillä. Näitä olivat **Heleniukset**, **Rannan Suoma** ja **Yrjö** sekä lähimpänä pienessä mökissään Laakson mamma. Usein menimme mamman kanssa Nummisen tädin luo Horrisiin kävellen. Kerran meidän piti mennä linja-autolla, joka tuli Paimiosta. Vartoessamme autoa **Laakson** mamma tuli mökkinsä ovelle ja sanoi, että tulkaa sisälle vartoamaan. ”Sieltä kyllä näkee, kun auto tulee Juvan koivuhaasta mäkeä alas.” Menimme sisälle, mutta silloin linja-auto jo huristikin ohitse ja taas oli mentävä Horrisiin kävellen.

Mattilan rouva koululta tarvitsi siivoojaa ja joskus muutakin apua. Mammalle se työ sopi hyvin. Siitä hän sai vähän korvausta rahana ja palkaksi käyttötavaroita. Minulla on vieläkin jäljellä pellavaisia kotikutoisia pyyheliinoja, joissa on kirjailu SM. Hyvin ne ovat kestäneet, ja kun hoitaa niistä tulee upeita. Mattilat olivat meille hyvin ystävällisiä ja me saimme käydä koulun saunassakin. Mamman ollessa koululla siivoamassa, minä olin tietysti mukana. Silloin oli minulla vielä kavereista puutetta. Mattiloilla oli joskus kesäisin käymässä opettajan tyttären poika **Ilkka Rönne-maa**. Hän oli minua kaksi vuotta vanhempi, mutta hänen kanssaan oli mukava leikkiä.

Pojat karkuteillä

Oli kesä 1947 tai 1948. En silloin vielä mitään vuosiluvuista tiennyt, mutta **Vilho Mattila** oli vielä Euran koululla opettajana ja **Ilkka Rönne-maa** oli heillä kesää viettämässä. Ilkka oli minua kaksi vuotta vanhempi ja mielestäni jo iso poika. Sain hänestä leikkikaverin ja touhuilimme Mäntymäen ja koulun välillä.

Erään kerran Härkätiellä juostessamme, Ilkka sanoi: ”Mennään vähän matkaa maantietä kirkolle päin.” Näin mitään mammalle ilmoittamatta lähdin Ilkan kanssa tepastamaan. Koska nykyistä 10-tietä ei vielä ollut rakennettu, kulki kaikki Hämeentien liikenne vielä Tarvasjoen keskustan kautta. Silloin kuitenkin vielä autoja kulki harvoin ja hitaastikin, eikä meillä ollut vaaraa niistä. Jonkun aikaa käveltyämme tulimme kirkon kohdalle. Siihen asti tie oli tuttu, sillä olimme

monena sunnuntaina mamman kanssa käyneet kirkossa. Nyt Ilkka ehdotti, että mennään nyt vielä pieni matka. Niin tulimme Liedonperän tienristeykseen Uudentalon kohdalle. Ilkka halusi vielä vähän jatkaa Liedonperään päin, enkä enää yksin olisi uskaltanut palataksaan kotiin, jossa jo varmaan mamma ihmetteli missä Pekka on.

Matkaa jatkaessamme Ilkka totesi, että nyt mennään hänen kotiinsa käymään. Ehkä hän näin oli alun perinkin suunnitellut. Näin me pojat laitoin pientä jalkaa toisen eteen ja saavuimme ilman suurempia kommelluksia Ilkan kotiin Liedonperän Rönnealle. Siellä vasta se ihmettely alkoi, miten pojat voivat tänne tulla. Saman tien soitettiin Mattiloille, että pojat ovat täällä. Mattilan rouva kävi mammalle kertomassa, missä pojat ovat, eikä Pekka ole hukassa. Meille väsyneille annettiin ruokaa ja juomaa, mutta samalla sanottiin, että saavat kävellä myös takaisin, koska kävellen ovat tulleetkin. Mieleeni on jäänyt, että siellä Rönneaman pihalla vilistivät valkoiset kaniinit, joita yritimme saada juosten kiinni.

Paluumatkalta muistan, kuinka vastaan tuli joku mies ja erikoinen suriseva polkupyörä. Ilkka viisaampana tiesi siinä pyörässä olleen apumootorin. Vähitellen paluumatka taittui ja jaksettiin, minä kotiin ja Ilkka koululle. Yhteen suuntaan olen mitannut matkan viiteen kilometriin, eikä se varmaan ilman mutkiakaan kulkenut. Kotona mamma kovasti odotti. Hän oli aluksi ollut kovin huolissaan, kunnes kuuli missä olen. Koivun varpu oli haettu ja sillä mamma vähän rapsutteli, että pyysin anteeksi tekoani ja lupasin olla kiltti. Ei siitä vitsasta omasta mielestä mitään traumoja ole

Pekka sekä Savion pojat Veikko ja Risto.

jäänyt, sillä ei mamma vitsaa suutuksissa antanut, piti hyvää huolta ja opetti mitä voi seurata, jos on tottelematon.

Lapsuuden joulut

Joulut olivat silloin 1940-luvun lopulla, ainaakin maaseudulla, hyvin samanlaisia kaikkialla.

Koska mamman sisaria asui Tarvasjoella, usein vietimme jouluja heidän luonaan. Joulupukki ei silloin koskaan käynyt sisällä, vaan jossain vaiheessa eteiseen ilmestyi säkki, jossa oli niitä lahjapaketteja. Eihän se säkki suuri ollut, johon nuo vähäiset lahjat mahtuivat. Oli vain pientä ja tarpeellista. Kaikista lahjoista oltiin iloisia ja kiitollisia. En koskaan epäillyt kuka eteisessä oli käynyt ja lahjat jättänyt. Tietysti se oli joulupukki. Olin kyllä ihmetelty, miksi sinne peräkamariini tänään saanut mennä, kun sinne meno ei muina päivinä ollut kiellettyä. Kielletty on aina herättänyt kysymyksen: miksi? jo Raamatun luomiskertomuksesta lähtien.

Kyllä lapsuuteni aikoihin isot pojat olivat otaneet oikein tehtäväkseen horjuttaa nuorempien uskoa joulupukkiin. He pilkkasivat myös minua ja sanoivat, että sinäkin Pekka uskot vielä joulupukkiin. Ei sellaista pukkia ole missään olemassa. Vastasin heille huutamalla kovaa: ”Kyllä pukki on ja tulee taas ensi jouluna.” Uskoin, että kun huudan tarpeeksi kovaa, pukki kuulee sen Korvatunturille asti ja kirjoittaa sen palkittavien asioiden kirjaansa. Kyllä pukki sen varmasti kuuli, sillä myöhemminä vuosina, kun vietimme jouluja lapsiperheissä, minun oli pukkia odotellessa mentävä pihalle pukkia vastaan ja pideltävä poroa sen aikaa, kun pukki oli sisällä lahjoja jakamassa. Arvostin tätä tehtävää, jonka pukki minulle antoi. Se oli pukin kiitos siitä, kun niin rohkeasti häntä lapsena puolustin. Nykyajan lapset ovat kyllä sitä ihmetelleet, miksi ei pukki voinut sitä poroa johonkin puuhun sitoa ja päästää minuakin sisälle. Mamma oli harras kristitty. Se varmasti oli

antanut hänelle voimaa kestää ne raskaat menetykset, jotka häntä olivat kohdanneet. Reilun kilometrin matkan kirkkoon kuljimme yhdessä lähes joka sunnuntai. Silloin ne ensimmäiset uskon siemenet myös minuun kylvettiin. Varmaan välillä nukahdinkin kirkon penkkiin.

Joulukirkkoon olisin myös halunnut päästä, mutta joulun säät ja kelit olivat usein niin vaikeat, etten ihan pienenä muista joulukirkkoa. Myöhemmin olen ehtinyt käydä siellä monet kerrat. Kuusikymmenluvulla, kun olin jo muuttanut Turkuun, lähdin joka jouluaamu Tarvasjoen kirkkoon. Hämeentietä ajellessani jo Liedossa virittäytyi joulutunnelmaan, kun kaikissa tien varren taloissa ikkunoissa paloivat kynttilät. Oikein odotti, että päästiin Ankalle, sillä siitä eteenpäin oli pitkiä taloja ja paljon ikkunoita kynttilöin. Silloin ei vielä ollut ulkona sähkökynttilöitä, kuten nykyisin. Jouluihini kaksi olen viettänyt Israelissa, Jeesuksen synnyinsijoilla. Yhteensä olen käynyt Israelissa toistakymmentä kertaa ja eräällä matkalla vaimoni Anjan siellä tapasinkin ensi kerran, mutta se onkin toinen juttu.

Lapsuuttani ja menneitä jouluja muistellessa, tulee mieleeni eräitä mammalta saamia elämänohjeita. Tässä niistä muutamia: älä kiusaa tyttöjä, sano päivää kaikille keitä tapaavat, sano kiitos aina kun joku antaa sinulle jotakin, mutta älä koskaan pyydä keneltäkään mitään, puhu aina totta, ota vastuu tekemisistäsi ja vielä yksi ohje, pyyhi jalkasi hyvin, kun menet mihin tahansa sisälle.

Toivotan teille kaikille hyvää joulua.

Pekka Oksanen

UUTTA INFORMAATIOTA EDENNEEN ETURAUHASSYÖVÄN LÄÄKEHOIDOSTA

Eturauhassyöpä on maailmanlaajuinen ongelma, joka johtuu väestön ikääntymisestä ja sen myötä lisääntyvistä diagnooseista. Eturauhassyöpä onkin länsimaissa ikääntyvien miesten yleisin syöpä, sillä yleisimmin sairaus todetaan yli 70-vuotiaalla miehillä. Vuosittain eturauhassyöpään sairastuu Suomessa n. 5000 miestä, ja lähes 850 miestä menehtyy sairauteen. Eturauhanen on miesten sukurauhanen, joka sijaitsee virtsarakon alapuolella peräsuolen edessä. Se on noin luumun kokoinen ja 20 grammaa painava elin, jonka tehtävä on tuottaa siemennesteeseen nestettä siittiöiden ravinnoksi. Eturauhasen normaali kehitys, kasvu ja toiminta samoin kuin eturauhassyövän synty ja kasvu ovat riippuvaisia miessukuhormoneista eli androgeeneista. Syöpä syntyy, kun eturauhasen solut muuttuvat pahanlaatuisiksi. Syöpädiagnosi tehdään otettujen koepalojen mikroskooppisella tutkimuksella, mittaamalla verestä eturauhasesta erittyvän valkuaisaineen; prostataspesifisen antigeenin (PSA) määrää, kuvantamisella ja eturauhasta tunnustelemalla.

Edenneestä eturauhassyövästä puhutaan silloin, kun syöpäsolut ovat levinneet eturauhasen ulkopuolelle verenkierron tai imusolmukkeiden kautta eikä syöpää pysty todennäköisesti enää parantamaan pelkästään leikkauksella tai sädehoidolla. Edenneen eturauhassyövän keskeinen hoito on yli neljän vuosikymmenen ajan ollut kivesten tuottamien mieshormonien tuotannon estäminen. Hoitovaste jää kuitenkin usein väliaikaiseksi ja sairaus jatkaa etenemistään. Näin käy 15–20 prosentilla potilaista, joilla eturauhassyöpä etenee parantumattomaan kastratioiresistenttiin eturauhassyöpään ja silloin tarvitaan uusia hoitovaihtoehtoja. Näitä ovat toisen ja kolmannen vaiheen hormonihoitot, luustoon vaikuttavat lääkkeet, solunsalpaajat ja uudet kokeelliset lääkeaineet.

Turun yliopistossa kesäkuussa 2018 väitellyt filosofian tohtori Riikka Oksala tutki väitöskirjassaan uusien, lääkekehityksessä olevien kokeellisten lääkeaineiden tehoa kastratioiresistentin eturauhassyövän kokeellisissa malleissa

ja lisäksi kehitti uusia malleja lääkekehityksen tueksi. Edenneen eturauhassyövän hoitojen kehittäminen on viime vuosikymmenen aikana keskittynyt mieshormonien tuotannon estämiseen tai näiden hormonien sitoutumisen estämiseen solujen erikoistuneisiin proteiiniinimolekyyleihin eli reseptoreihin, jotka aktivoituessaan käynnistävät siihen kytkeytyvät solun fysiologiset signaalien välitysmekanismit. Kastratioiresistentin eturauhassyövän tiedetään aktivoituvan uudelleen monin erilaisin mekanismein, esimerkiksi lisämunuaisessa tuotettujen hormonien avulla. Näiden hormonien merkitys syövän etenemiselle voikin olla nykytietämystä merkittävämpi. Tutkimuksessani osoitin aiemmasta tiedosta poiketen myös hiiren lisämunuaisen tuottavan samoja hormoneja kuin ihmisen lisämunuainen. Huolimatta laajoista tutkimuksista, monilla osa-alueilla saavutetuista merkittävistä edistysaskeleista sekä uusien hoitomuotojen käyttöönotosta, kastratioiresistentti eturauhassyöpä on edelleen parantumaton sairaus, ja potilailla on suuri tarve uusille tehokkaammille hoidoille. Väitöstutkimukseni on osa Orion Oyj:n lääkekehitysprojekteja, joissa kehitetään uusia lääkkeitä kastratioiresistentin eturauhassyövän hoitoon. Uusien kokeellisten mallien avulla löysin uutta tietoa kastratioiresistentin eturauhassyövän etenemisestä, uudenlaisia työkaluja lääkekehityksen tueksi sekä uuden potentiaalisen lääkekehityskohteen.

Tutkimuksessani löydettiin kaksi lupaavaa yhdistettä kastratioiresistentin eturauhassyövän lääkekehitykseen

Väitöstutkimukseni on osa uudenlaisten hoitojen kehittämistä kastratioiresistenttiin eturauhassyöpään. Parhailaan kliinisissä tutkimuksissa potilailla jo laajoihin vaiheen kolme tutkimuksiin, joissa hoidetaan satoja potilaita, edennyt darolutamidi (ODM-201) on uusi, suun kautta otettava erittäin tehokkaasti ja kohdennetusti androgeenireseptoriin sitoutuva toisen polven miessukuhormonin toiminnan estäjä eli antandrogeeni. Se on osoittautunut hyvin lupaavaksi lääkeaineeksi teholtaan. Erityiseksi sen tekee jo

kokeellisissa malleissa havaittu ominaisuus: se ei läpäise veri-aivoestettä, jonka tehtävä on suojella keskushermoston hermoja ja verisuonistoa estämällä erilaisten aineiden pääsyä verenkierrosta aivosoluihin. Tämän ominaisuutensa ansiosta darolutamidilla saattaa olla huomattavasti parempi turvallisuusprofiili kuin muilla toisen polven antiandrogeeneilla.

Osana tutkimustani syntyi myös toinen kokeellinen, suun kautta otettava lääkeaine (ODM-204), joka estää keskeisen miessukuhormonien tuotannon osallistuvan, CYP17A1-entsyymin toiminnan ja toimii samanaikaisesti androgeenireseptorin (AR) antagonistina eli reseptorinsalpaajana solumalleissa sekä kokeellisissa tehomalleissa sekä jyrksijöillä että apinoilla. Tutkimuksessani havaitsin, että molemmat yhdisteet estivät merkittävästi syöpäkasvaimen kasvua kastratioiresistentin eturauhassyövän eläinmalleissa. Molemmat yhdisteet myös imeytyivät hyvin suun kautta otettuina. Kokeellisissa malleissa saadun tiedon pohjalta tulokset näyttivät hyvin lupaavilta ja kokonaisarvio tukikin jatkotutkimusten tekemistä myös potilailla.

Lisämunuaisen erittämät hormonit vaikuttavat eturauhassyövän etenemiseen

Kokeellisissa eläinmalleissa, joissa ihmisen eturauhasen syövän soluja kasvatetaan tutkimus- ja lääkekehityskäyttöön immuunipuutteisissa hiirissä, soveltuvuus kastratioiresistentin eturauhassyövän tutkimukseen on kyseenalaistettu, koska hiiren lisämunuaisen ei ole osoitettu tuottavan androgeeneja. Osana tutkimustaan Oksala kuitenkin osoitti, että hiiren lisämunuaiset tuottavat merkittäviä määriä hormoneja, joilla on vaikutusta kastratioiresistentin syövän kasvuun eläinmalleissa ja näiden hormonien tuotannon estämisellä syövän kasvua voidaan merkittävästi hidastaa. Havainto on todella tärkeä ja keskeinen, sillä se mahdollistaa uusien hoitojen kehittämisen estämään lisämunuaisessa tuotettuja hormoneja

ja tarjoaa siten uusia ja entistä tehokkaampia hoitovaihtoehtoja eturauhassyöpäpotilaille.

Väitöskirja *ANDROGEN SIGNALING AXIS AS DRUG TARGET IN CASTRATION-RESISTANT PROSTATE CANCER: Preclinical development of novel treatments and models* on julkaistu sähköisenä: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7289-0>. Vastaväittäjänä toimi professori **Johann de Bono** (The Institute of Cancer Research and Royal Marsden NHS Foundation Trust, Lontoo, UK) ja kustoksena professori **Matti Poutanen** (Turun yliopisto).

FT Riikka Oksala on syntynyt vuonna 1975 ja kirjoitti ylioppilaaksi Liedon lukiossa vuonna 1994. Oksala suoritti korkeakoulututkintonsa (FM) Turun yliopistossa vuonna 2002. Väitöksen alana on fysiologia. Oksala työskentelee Orion Oyj:ssä vanhempänä tutkijana.

Riikka Oksala